

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
SOCIALFÖRVALTNINGEN

BILAGA
UTBF DNR 11-003/3576
SOF DNR 3.2-0147-2012
2012-03-26
1(33)

Stödmaterial för samverkan och ansvarsfördelning mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Innehåll

Stödmaterial för samverkan och ansvarsför-delning mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan	1
Innehållsförteckning	2
Förkortningar	3
1. Inledning	4
2. Stadsdelsnämndernas uppdrag/ansvar	6
Olika typer av utredningar som rör barn inom socialtjänsten	6
3. Skolans uppdrag/ansvar	7
Skolpliktsbevakning	7
4. Övergång förskola - förskoleklass	8
Styrdokument	8
Övergång mellan förskola och skola.....	8
5. Övergång från förskola till förskoleklassverksamhet förberedande för skolgång i grundskola	9
6. Elev i grundskola och grundskola som uteblir från skolarbetet	10
Vårdnadshavares ansvar.....	10
Hemkommunens ansvar.....	10
Huvudmannens ansvar (kommunal eller fristående skolas huvudman)	10
Deltagande i utbildning – närvaro.....	10
Vad är ogiltig frånvaro i de obligatoriska skolformerna?	10
Sjukfrånvaro.....	11
Ledighet	11
Vid ogiltig frånvaro följs nedanstående åtgärdsstrappa/process	11
7. Elev i gymnasieskolan och gymnasieskolan som uteblir från skolarbetet	12
Sjukfrånvaro.....	12
Ledighet	12
Ogiltig frånvaro.....	12
Elev över 18 år	13
8. Sekretess vid samverkan	14
9. Anmälan till socialtjänsten från förskola, skola, fritidshem/ korttidstillsyn (KTT)	15
Anmälan enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen	15
Hur och när gör man en anmälan?	16
Vid misstanke om övergrepp eller hedersrelaterad problematik	16
Om utredning redan pågår.....	16
Vad händer efter en anmälan?.....	17

Anmälningmöte	17
Socialtjänstens befogenheter.....	17
Lex Sarah	17
Stadsdelsförvaltningar.....	18
10. Samverkansrutiner mellan socialtjänsten och skolan när barn/ungdomar placeras eller får insatser utanför hemmet.....	19
Jourhem.....	19
Placering i HVB	20
Familjehemsplacering	21
Placeringar i särskilda ungdomshem (Statens institutionsstyrelse, SIS)	21
Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS.....	23
Skola som utför behandlingsinsatser.....	24
11. Barns skolsituation under vistelse i skyddat boende.....	25
12. Korttidstillsyn för skolungdom över tolv år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen och under lov samt korttidsvistelse.....	26
Korttidstillsyn (KTT)	26
Korttidsvistelse	26
13. Övergång från gymnasiesärskola eller gymnasieskola till arbete, daglig verksamhet eller annan sysselsättning.....	27
14. Hederskontext	29

FÖRKORTNINGAR

Förkortningar som används i texten förklaras enligt nedan:

BUS	Barn och unga som behöver särskilt stöd från såväl kommunen som landstinget
HVB	Hem för vård eller boende
KTT	Korttidstillsyn för elever över 12 år
LSS	Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade
LSU	Lagen om slutna ungdomsvård
LVU	Lagen om vård av unga
SIS	Statens institutionsstyrelse
SoL	Socialtjänstlagen

I. Inledning

Alla barn i har rätt att gå i skolan

Barns rätt till utbildning föreskrivs i regeringsformen; det vill säga rätten att kostnadsfritt få grundläggande utbildning i allmän skola.

Barn som är bosatta i Sverige har, enligt skollagen, skolplikt från och med höstterminen det kalenderår de fyller sju år och till och med vårterminen det nionde året eller det tionde året när det gäller specialskolan. Vissa undantag från detta kan göras utifrån skollagens bestämmelser. Skolplikten fullgörs i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan.

Barn har således en ovillkorlig rätt till grundläggande utbildning och samtidigt en plikt att fullgöra den.

Hur denna rätt till utbildning och plikt att fullgöra den bevakas framgår i detta stödmaterial av avsnitt 3. Skolans uppdrag och ansvar.

Skolan har ett stort ansvar för att garantera rätten till utbildning och skolplikt. Skolans elevhälsoteam med tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens, skolpsykolog, skolläkare, skolsköterska och kurator kan här ha en avgörande roll. Rektor ansvarar för elevhälsoarbetet.

Samverkansrutinerna mellan socialtjänsten och skolan när elever placeras eller får insatser utanför hemmet framgår av avsnitt 10. Samverkansrutiner mellan socialtjänsten och skolan när barn/ungdomar placeras eller får insatser utanför hemmet. Möjligheterna för vårdnadshavare att välja skola och ansökan om bistånd uppmärksammas också i avsnitt 10. Skola som utför behandlingsinsatser.

Samverkan

Samverkan och samarbete mellan skola och socialtjänst, centralt och lokalt, är en viktig förutsättning för att det ska gå bra för alla barn i skolan – och livet. Denna samverkan är en kraftsamling av kollegor med olika kompetenser och erfarenheter. Samverkan bör kännetecknas av ömsesidighet och tillit samt vara meningsfull och begriplig. Den blir då själva navet för ett gott stöd för barn och ungdomar som behöver stöd. Denna samverkan behöver pågå kontinuerligt och aktivt understödjas av chefer på alla nivåer för att bli effektiv. Den underlättar också den andra viktiga förutsättningen – föräldrasamverkan.

Bestämmelser om samverkan och samarbete finns i flera lagar vars verksamhetsområden gäller barn och ungdomar; förvaltningslagen, socialtjänstlagen, skollagen, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Ett viktigt dokument är även rapporten *”Strategier för samverkan - kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa”* som togs fram gemensamt av (dåvarande) myndigheten för skolutveckling, rikspolisstyrelsen och socialstyrelsen 2007.

Kommunfullmäktige beslutade 2010-06-21 om *”Riktlinjer för samverkan mellan skola och socialtjänst för barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa”*. I samband med detta uppdrogs till utbildningsnämnden och dåvarande socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden att komplettera riktlinjerna med ett stödmaterial för samverkan och ansvarsfördelning mellan socialtjänst och skola. Stödmaterialen knyter an till de

samverkansområden som beslutats i riktlinjerna. Både riktlinjer och stödmaterial ska omsättas till lokala samverkansöverenskommelser och rutiner. I denna process ska stadsdelsförvaltningarna och skolorna informera varandra om sina respektive uppdrag. Stadsdelsförvaltningarna ska informera om sitt utbud av insatser till barn, unga och deras föräldrar.

Skolorna samverkar med flera stadsdelsförvaltningar; övergripande och förebyggande med den stadsdelsförvaltning där skolan är belägen och på individnivå med de stadsdelsförvaltningar där aktuella elever är folkbokförda. Stödmaterial avses vara en hjälp i samverkansarbetet mellan skola och socialtjänst för att barn/ungdomar ska få ett likvärdigt stöd oavsett var de bor eller går i skola, och att ansvarsfördelningen mellan skola och socialtjänst ska bli så tydlig som möjligt.

Stödmaterial för samverkan och ansvarsfördelning mellan socialtjänst och skola kompletteras och uppdateras kontinuerligt.

Resurser och stödmaterial

Exempel på centrala resurser och ytterligare stödmaterial inom området elever i behov av särskilt stöd och barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa:

Utbildningsförvaltningen

- Trygghet och studiero (Riktlinjer & Strategier) www.pedagogstockholm.se
- Riktlinjer och stödmaterial för arbetet med elever i behov av särskilt stöd (Riktlinjer & Strategier) www.pedagogstockholm.se
- Kvalitetsprogram för elevhälsoarbetet www.pedagogstockholm.se
- Skolhälsan/elevhälsans uppdrag angående barns och ungdomars psykiska hälsa
- Grundskole- respektive gymnasieavdelningen/gymnasieslussens experter
- Uppdragsavdelningen för lärande och elevhälsa med specialistkompetenser inom området elever i behov av särskilt stöd.

Socialförvaltningen:

- Riktlinjer för handläggning och dokumentation av barn- och ungdomsärenden inom individ- och familjeomsorgen
- Riktlinjer för familjevård
- Riktlinjer för LSS/FH
- Riktlinjer för ensamkommande flyktingbarn/ungdomar

www.stockholm.se/socialforvaltningen

2. Stadsdelsnämndernas uppdrag/ansvar

Stadsdelsnämndernas uppdrag/ansvarar inom området barn, unga och familjer avser:

- Fritidsverksamhet för barn och ungdomar
- Förskola
- Försörjningsstöd, budgetrådgivning och skuldsanering
- Social service, omsorg och behandling samt familjerätt

Inom social service, omsorg och behandling samt familjerätt finns den del av socialtjänsten som ansvarar för att ta emot och utreda anmälningar och ansökningar som rör barn och ungdomar. De flesta stadsdelsförvaltningar har en mottagningsgrupp där anmälningar tas emot och där det bestäms om en utredning av barnet ska inledas. Om det inte finns en mottagningsgrupp finns det alltid någon socialsekreterare eller chef som har ansvar för att ta emot anmälningar under kontorstid. När socialtjänsten fattar ett beslut om att inleda utredning enligt 11 kap 1 och 2 §§ socialtjänstlagen innebär detta att socialtjänsten har möjlighet att inhämta information från andra myndigheter om barnet och vårdnadshavaren. Vårdnadshavaren måste snarast få information om att utredning är inledd, med vissa undantag (se vidare kapitlet om anmälan). Vid en ansökan om bistånd från en enskild ska en utredning alltid inledas.

Stadsdelsnämnderna ansvarar även för det förebyggande arbetet med barn, unga och deras föräldrar.

Olika typer av utredningar som rör barn inom socialtjänsten

Ett barn kan vara aktuellt inom socialtjänsten av flera olika anledningar. En orsak kan vara en anmälan om oro för att barnet far illa. En annan slags utredning är en vårdnadsboende- eller umgängesutredning. Denna typ av utredning är inte föranledd av att oro för barnets beteende eller vårdnadshavarnas brister utan är initierad av någon av föräldrarna för att de inte är överens om hur vårdnaden, boenden eller umgänget är ordnat. Domstolen beslutar om att en vårdnads-, boende- eller umgängesutredning ska göras men det är socialtjänstens familjerätt som utför en sådan utredning som underlag för domstolens beslut. Vid en vårdnads-, boende- eller umgängesutredning tar socialtjänstens familjerätt kontakt med barnets skola eller förskola om föräldrarna samtycker till det. Dessa samtal dokumenteras och båda föräldrarna (även om någon av dem inte är vårdnadshavare) samt deras ombud har rätt att läsa detta. Den personal som har intervjuats kan också bli kallad som vittne av domstolen till en muntlig förhandling och är då skyldig att infinna sig.

Vid en utredning om medgivande till att adoptera ett syskon till ett tidigare adopterat barn tar socialtjänstens familjerätt som regel kontakt med barnets förskola/skola.

Ett barn eller ungdom kan också vara föremål för en utredning inom stadsdelsförvaltningen för att vårdnadshavaren har ansökt om insatser enligt LSS eller SoL med anledning av barnets funktionsnedsättning.

3. Skolans uppdrag/ansvar

Utbildningsnämnden i Stockholms stad har i uppdrag att i egen regi planera och genomföra utbildning i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola samt att i stadens intresse arbeta för att den utbildning som erbjuds stadens barn och elever är av en god kvalitet oavsett om den anordnas av fristående anordnare eller bedrivs i egen regi.

Det pedagogiska arbetet på en skola leds och samordnas av en rektor. Den nya skollagen stärker rektors funktion och betydelse inom flera områden. Detta gäller till exempel barns och elevers utveckling mot målen och elever i behov av särskilt stöd (skollagen 3 kap.). Rektor ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Samråd ska ske med elevhälsan i detta arbete. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram utarbetas för eleven. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektor.

För eleverna i bland annat förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Rektor ansvarar för elevhälsoarbetet och organiserar detta arbete utifrån elevernas och skolans behov.

Skolpliktsbevakning

Alla kommunala grundskolor i Stockholms stad har ansvar för att bevaka att de elever (grundskole- och grundsärskolelever) som är folkbokförda inom skolans skolpliktsbevakningsområde får/har skolgång i den egna skolan, i annan kommunal skola i staden eller i annan kommun eller i en fristående skola inom eller utanför Stockholms stad. Skolpliktsbevakningsområdet kan variera över tid.

Den grundskola/grundsärskola (kommunal eller fristående) där eleven skrivs in har ansvaret för att eleven får den utbildning hon/han har rätt till. För detta får huvudmannen för skolan ersättning enligt kommunfullmäktiges/utbildningsnämndens beslut.

4. Övergång förskola - förskoleklass

Styrdokument

Arbetet med barnens övergång mellan förskola och grundskolans verksamheter beskrivs i ett stort antal styrdokument på olika nivåer: skollagen, läroplan för förskolan, läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Skolverkets allmänna råd "Kvalitet i fritidshem", Stockholms stads förskoleplan, Stockholms stads skolplan och Stockholms stads budget 2012 och offentlighets- och sekretesslagen.

De olika styrdokumenterna för förskolan och skolans verksamheter är tydliga i frågan om barnens övergång. Det är ett ömsesidigt ansvar för de inblandade verksamheterna att genom en bra övergång ge förutsättningar för barnens långsiktiga utveckling och lärande och för att de barn som behöver extra stöd ska prioriteras. Även ansvar och arbetsuppgifter för olika roller är specificerade för att säkerställa detta.

Liksom inom andra områden är de övergripande styrdokumenterna allmänt hållna med intentionen att arbetssätt och metoder ska anpassas till lokala behov och förutsättningar. Det finns dock planer på att ta fram ett statligt stödmaterial för arbetet med barnens övergångar med fokus på de barn som behöver extra stöd.

Det finns inga formella hinder för samverkan utifrån sekretesslagen förutsatt att föräldrarna är delaktiga eller ger sitt medgivande på ett korrekt sätt. Samtidigt förbereds en harmonisering av sekretessreglerna mellan de olika verksamheterna och deras olika huvudmän.

Övergång mellan förskola och skola

Utifrån ett uppdrag i Stockholms stads budget genomfördes en utredning på utbildningsförvaltningen 2011 kring "Övergångar mellan förskola och skolans verksamheter i Stockholms stad". I stadens budget för 2012 ges utbildningsnämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna i uppdrag att samordna och ta fram riktlinjer för detta oavsett huvudman. Utbildningsförvaltningen kommer att ansvara för detta arbete med utgångspunkt i de förslag som framfördes i den ovan nämnda utredningen.

5. Övergång från förskola till förskoleklassverksamhet förberedande för skolgång i grundsärskola

När ett barn med omfattande stödbehov går i förskola, ska vårdnadshavaren få en beskrivning av barnets utveckling via utvecklingssamtal. Förskolechef ansvarar för att vårdnadshavare får information om stödformer och om möjlighet att välja förskoleklassverksamhet förberedande för skolgång i grundsärskola och rutiner inför detta mottagande.

Om vårdnadshavare tänker ansöka om deltagande i förskoleklassverksamhet förberedande för skolgång i grundsärskola ansvarar förskolechefen för att en pedagogisk bedömning görs. Därtill krävs att barnet har en psykologbedömning eller en medicinsk bedömning som visar på utvecklingsstörning. Båda vårdnadshavarna ansöker om deltagande i förskoleklassverksamhet förberedande för skolgång i grundsärskola med stöd av aktuella bedömningar (pedagogisk bedömning, psykologbedömning och/eller medicinsk bedömning).

Förskolan kan bistå vårdnadshavare (om vårdnadshavare så önskar) med att skicka in ansökan och bedömningarna till mottagandeteamet på utbildningsförvaltningen. Förskolan ger vårdnadshavare råd och stöd i val av skola. Råd och stöd erbjuds även från grundskoleavdelningen.

Mottagandeteamet inom utbildningsförvaltningen tillstyrker eller avslår ansökan. Detta delges vårdnadshavare. Vid beslut om deltagande i förskoleklassverksamhet förberedande för skolgång i grundsärskola bedömer mottagandeteamet behovsgrupp (underlag för resursfördelning) och fastställer denna samt meddelar skolan detta.

6. Elev i grundskola och grundsärskola som uteblir från skolarbetet

Skolplikten motsvaras av en rätt till utbildning och inträder höstterminen det år barnet fyller sju år. Ett barn kan få uppskjuten skolplikt eller börja i skolan ett år tidigare. Skolplikten upphör efter det nionde skolåret, eller efter det tionde året för elever i specialskolan. Skolplikten kan förlängas i vissa fall och elever får rätt att slutföra den högsta årskursen även om skolplikten upphört dessförinnan.

Om en elev uteblir från undervisningen riskerar den att inte nå skolans kunskapskrav. Skolan ser mycket allvarligt på att en elev utan giltiga skäl uteblir från undervisningen.

Vårdnadshavares ansvar

Den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn ska se till att barnet fullgör sin skolplikt.

Hemkommunens ansvar

Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess grundskola eller grundsärskola på något annat sätt får föreskriven utbildning. Detta är delegerat till rektor i Stockholms stads kommunala skolor (delegationsordningen punkt 409).

Huvudmannens ansvar (kommunal eller fristående skolas huvudman)

Kommunen ska se till att eleverna i grundskola och grundsärskola fullgör sin skolgång. I Stockholms stads kommunala skolor är detta delegerat till rektor (delegationsordningen punkt 410). När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en fristående skola eller utan giltig orsak är frånvarande i betydande utsträckning ska huvudmannen snarast lämna uppgift om detta till hemkommunen.

Deltagande i utbildning – närvaro

En elev i grundskolan och grundsärskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen. Om en elev utan giltigt skäl uteblir från den obligatoriska verksamheten, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. (7 kap. 17 § skollagen)

Vad är ogiltig frånvaro i de obligatoriska skolformerna?

I de obligatoriska skolformerna är eleverna skyldiga att delta i verksamheten om eleven inte har giltigt skäl att utebli. Om eleven är sjuk eller motsvarande ska skolan informeras om detta. För en elev som behöver vara ledig av andra skäl kan rektorn medge ledighet för s.k. enskilda angelägenheter. En elev kan också vid enstaka tillfällen bli befriad från annars obligatoriska inslag i undervisningen om det finns synnerliga skäl. Även i sådana fall krävs beslut från rektorn. Andra fall av frånvaro är att betrakta som ogiltig frånvaro (7 kap. 17 - 19 §§ skollagen).

Ogiltig frånvaro skrivs in i elevens terminsbetyg.

Sjukfrånvaro

Vårdnadshavare ska enligt skolans rutiner anmäla till skolan när barnet är frånvarande och på vilka grunder. Det är viktigt att skolan har tydliga rutiner för anmälan av frånvaro till skolan och att dessa är väl kända för elever och vårdnadshavare.

Ledighet

En elev får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Om det finns synnerliga skäl får längre ledighet beviljas. Rektorn eller den som rektor delegerat till beslutar om ledighet. Beslut om ledighet som avser längre tid än tio dagar får inte delegeras. (7 kap. 18 § skollagen)

Vid ogiltig frånvaro följs nedanstående åtgärdsstrappa/process

1. Vid varje tillfälle av ogiltig frånvaro informeras förälder/vårdnadshavare samma dag att eleven uteblivit från skolan.
2. Vid upprepad ogiltig frånvaro startas en utredning. Förälder/vårdnadshavare kallas till skolan för samtal tillsammans med elev och ansvarig lärare. Skolledning, arbetslag och elevhälsan informeras för bedömning av insatser.
3. Om eleven fortsätter att utebli från skolan, diskuteras elevens situation inom arbetslag och elevhälsan. Förälder/vårdnadshavare kallas tillsammans med eleven till möte med skolledning och ansvarig lärare. Ett åtgärdsprogram utarbetas.
4. Om elevens situation inte förbättras behöver individuella lösningar hittas i samverkan med elevhälsan. Ytterligare möten med förälder/vårdnadshavare, elev, ansvarig lärare och skolledning.
5. Om det finns anledning att misstänka att en elev far illa ska anmälan till socialtjänsten alltid göras.
6. Om eleven fortfarande inte infinner sig i skolan och det beror på att förälder/vårdnadshavare inte sett till att barnet fullgör sin skolplikt, tar rektor kontakt med utbildningsförvaltningen. Förvaltningen gör en bedömning om ärendet ska till utbildningsnämnden för att förelägga föräldrarna att vid vite tillse att eleven fullgör sin skolplikt. (7 kap. 20-23 §§ skollagen)

7. Elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som uteblir från skolarbetet

Utbildningen i gymnasieskolan är frivillig. Elever som väl börjat gymnasieskolan ska delta i undervisningen.

”Om en elev har påbörjat en utbildning och därefter har uteblivit från den under mer än en månad i följd, utan att detta har berott på sjukdom eller beviljad ledighet, ska eleven anses ha avslutat utbildningen. Rektor får dock besluta att eleven inte ska anses ha avslutat utbildningen trots att förutsättningarna finns, om det finns synnerliga skäl.” (12 kap 4 § gymnasieförordningen).

Kravet på att eleven ska delta i skolarbetet finns för att eleven ska kunna nå målen för utbildningen. Det är viktigt att skolan har tydliga och för eleverna/vårdnadshavarna kända rutiner för anmälan av frånvaro till skolan, liksom rutiner för skolans information till vårdnadshavaren om ogiltig frånvaro.

”Eleverna ska få ett utdrag ur betygs katalogen minst två gånger per läsår. Utdraget ska i förekommande fall innehålla uppgift om omfattningen av den frånvaro som eleven haft utan giltigt skäl under terminen.” (8 kap 9 § gymnasieförordningen).

Sjukfrånvaro

Om en elev på grund av sjukdom inte kan delta i skolarbetet ska detta snarast anmälas till skolan enligt skolans rutiner för detta.

Ledighet

Rektor (eller den rektorn utser) får bevilja en elev ledighet från skolarbetet för emnskilda angelägenheter. Eleven får i mindre omfattning befrias från vissa undervisningspass eller från annat skolarbete (12 kap. 2 § gymnasieförordningen).

Ogiltig frånvaro

Vårdnadshavaren har ansvar för barnets/ungdomens uppfostran. Därför är det viktigt att vårdnadshavarna informeras om elevernas skolsituation samt om eventuell frånvaro.

Det är läraren som bedömer om eleven deltagit i skolarbetet. En elev kan ha ogiltig frånvaro även om hon eller han befinner sig i skolan. Att eleven vistas i skolans lokaler (som korridorer eller uppehållsrum) innebär alltså inte att eleven anses ha deltagit i skolarbetet. Skolan kan begära att elever, som ofta anger att de är frånvarande på grund av sjukdom, tar kontakt med elevhälsan. Skolan kan även begära läkarintyg. Om läkarintyg inte lämnas kan det få betydelse för bedömningen av om frånvaron är giltig eller inte. Om läkarintyg inte lämnas kan det dock finnas anledning att kontakta vårdnadshavarna.

”Om en elev i gymnasieskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektor se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det

finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.”
(15 kap 16 § skollagen).

Att kontakta vårdnadshavare för omyndiga elever om frånvaron är en del av skolans ansvar för att komma till rätta med ogiltig frånvaro. När skolans personal känner till anledningen till elevens frånvaro har vårdnadshavaren som regel rätt att få veta detta. Skälen kan dock omfattas av sekretess även gentemot vårdnadshavaren. Vid sekretessprövningen ska man utgå från elevens ålder och mognad. En rutin kan vara att lämna information om skälen till frånvaron om eleven gett sitt samtycke eller en sekretessprövning gjorts.

Rektor har det yttersta ansvaret för att någon på skolan sköter kontakten med vårdnadshavarna.

Om frånvaron upprepas vid flera tillfällen räcker det inte med att enbart informera vårdnadshavarna om detta utan skolan måste tillsammans med vårdnadshavarna och eleven försöka komma till rätta med frånvaron. Detta kan exempelvis ske genom ett åtgärdsprogram.

Eleverna får utdrag ur betygskatalogen minst två gånger per läsår. Utdraget ska i förekommande fall innehålla uppgift om omfattningen av den frånvaro som eleven haft utan giltigt skäl under terminen. (8 kap. 9 §, tredje stycket gymnasieförordningen)

Det är viktigt att eleverna känner till konsekvenserna av att utebli från lektioner. I samband med skolans arbete med ordningsregler bör man därför även diskutera rutinerna kring ogiltig frånvaro som finns på varje gymnasieskola.

För elever i gymnasieskolan kan ogiltig frånvaro också leda till att deras studiehjälp dras in. Detta kan i sin tur påverka familjens rätt till andra bidrag. Det är ytterligare en anledning till att kontakt upprättas med hemmet.

Elever över 18 år

En myndig elev är beträffande sin skolgång självständig gentemot sina vårdnadshavare. Det finns därför inte längre något skäl för skolan att kontakta föräldrarna i sådana fall. Detsamma gäller för elev som ingått äktenskap. Däremot kan skolan informera föräldrarna om att uppgifter om att elever varit frånvarande som regel är offentliga. Föräldrarna kan därför själva kontakta skolan för att få reda på uppgifter om frånvaro.

8. Sekretess vid samverkan

Socialtjänsten liksom skolläkare och skolsköterska har en strängare sekretess än skolans övriga personal. Vid en anmälan från skolan till socialtjänsten bryts skolans sekretess av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap 1 § SoL. Likaså har socialtjänsten rätt att få ta del av information från de som är skyldiga att anmäla till socialtjänsten, enligt samma sekretessbrytande regel.

För ett gott och förtroendefullt samarbete mellan socialtjänsten, skolan och familjen är det viktigt att frågor om sekretess är tydliggjorda. Vårdnadshavarnas samtycke krävs för att sekretessen ska kunna brytas, förutom i de fall som anges ovan. Dessutom krävs samtycke av ungdomar mellan 15 och 18 år, de förfogar över sin egen sekretess. Det bästa arbetssättet är att i alla lägen verka för att ha vårdnadshavarnas (och äldre tonåringars) samtycke och medverkan.

Vid en anmälan till socialtjänsten ska socialtjänsten bekräfta till skolan att anmälan har tagits emot. För största möjliga öppenhet rekommenderas ett arbetssätt där anmälan görs vid ett gemensamt möte med skolan, socialtjänsten och barnets vårdnadshavare samt barnet/eleven i förekommande fall. Vårdnadshavaren (och äldre tonåringar) har då kontroll över vilken information som lämnas mellan myndigheter och kan vara delaktig i utformandet av utredning och insatser från början. I de fall socialtjänstens ställningstagande (en s.k. förhandsbedömning) leder till att en utredning **inte** inleds måste socialtjänsten sträva efter att få vårdnadshavarnas (liksom en äldre tonårings) samtycke så att den anmälade verksamheten får veta att anmälan inte har lett till en utredning. Om vårdnadshavarna/tonåringen motsätter sig detta får inte socialtjänsten informera verksamheten.

För att ett anmälningsmöte ska bli så bra som möjligt för alla inblandade är det viktigt att skolan och socialtjänsten i sina lokala samverkansgrupper utformar gemensamma rutiner för hur dessa möten ska gå till. Det skapar trygghet för alla inblandade och bättre förutsättningar att verkligen samverka för att barnets behov ska tillgodoses på bästa sätt.

Se vidare avsnitt 9. Anmälan till socialtjänsten från förskola, skola, fritidshem/korttidstillsyn (KTT).

Vid en utredning av ett barn eller en ungdom tar den utredande socialsekreteraren som regel kontakt med skolan/förskolan även om anmälan har kommit från någon annan.

9. Anmälan till socialtjänsten från förskola, skola, fritidshem/ korttidstillsyn (KTT)

I 29 kap. 13 § skollagen påminns skolans, förskolans och fritidshemmens personal om deras anmälningsskyldighet till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § andra stycket i socialtjänstlagen.

Anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL innebär att anställda inom bland annat myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom (offentlig eller enskild) är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detsamma gäller myndigheter inom hälso- och sjukvården (offentlig eller enskild). Skyldigheten att anmäla är absolut och gäller inte bara de allra allvarligaste missförhållandena utan även om det föreligger en misstanke om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

Lagtexten innebär att var och en som är anställd har ett eget ansvar för att anmäla oro för barn till socialtjänsten. En person som i sin tjänst har anmälningsskyldighet kan inte vara anonym när han eller hon gör sin anmälan.

Anmälningsskyldigheten gäller både för den kommunala skolan, förskolan och fritidshem och för den enskilt drivna förskolan samt den fristående skolan och fritidshemmen. All personal har skyldighet att anmäla. All personal har ett ansvar att anmäla oro för ett barn till socialnämnden. Det kan vara lämpligt att den som är ansvarig för verksamheten stöttar personalen och eventuellt står för anmälan.

Anmälan enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen

En anmälan görs när någon som är anställd i skolan misstänker att ett barn/ungdom upp till 18 år far illa. Situationer när ett barn riskerar att fara illa kan vara när barnet utsätts för eller lever med fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller att föräldrarna försummar att tillgodose barnets grundläggande behov. Det kan också vara ett barn som riskerar att fara illa på grund av missbruk, kriminalitet eller annat normbrytande beteende.

För unga över 18 år gäller inte anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § andra stycket SoL. Om en person över 18 år missköter skolan bland annat på grund av missbruk eller kriminalitet kan skolan (dock ej skolläkare och skolsköterska) bryta sekretessen och göra en anmälan till socialtjänsten med stöd av generalklausulen, 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL).

Enligt generalklausulen (10 kap. 27 § OSL) får en sekretesskyddad uppgift lämnas till en myndighet – men inte till en enskild – om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Skolläkare/skolsköterska kan inte använda denna paragraf.

Skolläkare/skolsköterska kan om en ung person över 18 år fortgående missbrukar narkotika, alkohol eller flyktiga lösningsmedel bryta sekretessen och göra en anmälan till socialtjänsten med stöd av 25 kap. 12 § OSL. Enligt denna paragraf hindrar inte sekretessen att en uppgift lämnas från en myndighet inom hälso- och sjukvården till

socialtjänsten om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd om personen är inne i ett allvarligt missbruk.

Hur och när gör man en anmälan?

Om osäkerhet råder om och hur en anmälan ska göras i det aktuella fallet, kan stadsdelsförvaltningens barn- och ungdomsgrupp konsulteras. I detta skede kan barnets/ungdomens/ familjens situation diskuteras utan att barnets namn behöver uppges. Det är viktigt att komma ihåg att ansvaret för om en anmälan ska göras vilar på anmälaren. Under icke kontorstid kan socialjouren vara behjälplig för en konsultation.

Det finns många olika situationer när ett barn eller ungdom kan fara illa eller riskera att fara illa.

När en anmälan är gjord kan den inte återtas.

Vid misstanke om övergrepp eller hedersrelaterad problematik

Anmälan till socialnämnd ska ske omedelbart om det föreligger ett skyddsbehov för barnet/ungdomen, till exempel vid misstanke om att föräldrar utsatt barnet/ungdomen för misshandel eller sexuella övergrepp. Vid en sådan situation ska inte skolan informera vårdnadshavarna att en anmälan görs.

Om det är uppenbart att en anmälan måste göras omgående, kontaktas stadsdelsförvaltningens mottagningsgrupp eller motsvarande. Alla stadsdelsnämnder är skyldiga att ha en beredskap för att ta emot anmälningar som gäller barn eller ungdomar under kontorstid.

Stadsdelsförvaltningens växel känner till vem som ska kontaktas när det gäller en anmälan i ett barn- eller ungdomsärende.

Om behovet uppstår efter kontorstid och en anmälan inte bör vänta till nästa dag, är stadens socialjour ansvarig för att ta emot anmälan. Socialjouren har befogenheter att vidta åtgärder och överför ärendet till ansvarig stadsdelsförvaltning nästföljande vardag. Om den information skolan, förskolan och fritidshemmet har fått inte kräver en omedelbar anmälan till socialnämnden bör anmälan snarast skickas skriftligen till socialnämnden och vårdnadshavarna.

Om utredning redan pågår

Även om en anmälan är gjord, är det viktigt att en ny anmälan görs vid återkommande oro för samma barn/ungdom. Anmälaren är även skyldig att meddela om förhållandena förändras eller om tidigare lämnade uppgifter visar sig vara felaktiga.

En anmälan görs skriftligt till socialtjänsten i det stadsdelsnämndsområde där barnet/ungdomen är bor. Vid växelvis boende gäller den adress där barnet är folkbokfört. Barnets/ungdomens föräldrar kommer att ta del av innehållet i anmälan och få veta vem som står bakom den. Informationen bör innehålla en konkret beskrivning av vad som gjort att misstankar att barnet far illa har uppstått. Det är viktigt för den utredning som ska göras som ligger till grund för en bedömning av barnets situation och dess behov av skydd och stöd. Egna värderingar, eventuella förklaringar eller förslag på lösningar på problemet ska undvikas, då ansvaret för utredningen och eventuella åtgärder som vidtas ligger på socialtjänsten.

Skolans farhågor för en elev diskuteras med vårdnadshavare/elev, myndig elev vid t.ex. utvecklingssamtal eller liknande.

När socialtjänsten avslutar en utredning eller en insats för att vårdnadshavarna inte längre medverkar kan det finnas behov av att informera skolan/förskolan/annan verksamhet så de kan göra en ny anmälan om de misstänker att barnet far illa. För att informera skolan krävs samtycke från vårdnadshavarna. Om vårdnadshavarna inte samtycker till detta, får inte socialtjänsten informera skolan, då det skulle vara ett brott mot tystnadsplikten.

Vad händer efter en anmälan?

Återkoppling i form av en bekräftelse till den verksamhet som gjort anmälan om att anmälan har mottagits ska alltid göras. Denna bekräftelse ska dokumenteras, antingen i personakten eller i det dokument där skälen till att inte inleda utredning redovisas. Sekretessen innebär att ingenting som rör enskildas personliga förhållanden får röjas. Om vårdnadshavarna/äldre tonåringar samtycker till det kan socialtjänsten berätta för anmälaren att en utredning inleds. Socialtjänsten ska alltid verka för ett samtycke men en sekretessprövning måste göras varje gång.

Anmälningssmöte

Det bästa är att anmälan överlämnas vid ett möte där verksamheten som står bakom anmälan, vårdnadshavare/äldre tonåringar och socialtjänsten deltar. Rutiner för detta bör framgå i de lokala samverkansöverenskommelserna.

Socialtjänstens befogenheter

Många tror att socialtjänsten har större maktbefogenheter än vad den enligt lag har. Socialtjänsten kan i princip inte genomföra en utredning utan medverkan från den berörda familjen. Det är därför avgörande att ett bra samarbete med barnets/ungdomens vårdnadshavare och barnet/ungdomen själv grundläggs redan i anmälningssituationen. Tydlighet i skolans, socialtjänstens och föräldrarnas ansvar och roller underlättar ett bra samarbete.

- En utredning ska leda fram till en bedömning av om barnet/ungdomen har behov av insatser från socialtjänsten.
- Vårdnadshavarna och/eller barnet/ungdomen (utifrån ålder) kan välja om man vill ta emot den föreslagna insatsen och ska vara delaktiga i utformandet av den.
- Vid allvarlig oro för barnet kan socialtjänsten utreda och ta kontakter mot vårdnadshavares vilja.

Lex Sarah

I SoL och LSS finns bestämmelser som reglerar vissa skyldigheter för anställda och de som bedriver verksamhet enligt dessa lagrum, när det gäller missförhållanden och påtaglig risk för missförhållanden i verksamheten. Skyldigheterna gäller både i kommunalt och yrkesmässigt bedrivna enskilda verksamheter samt i verksamheter vid Statens institutionsstyrelse. Lex Sarah är en reguljär del av det systematiska kvalitetsarbetet som enligt 3 kap 3 § SoL och 6 § LSS ska bedrivas. Syftet med Lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och att missförhållanden ska förebyggas samt, om de ändå uppstår, rättas till (prop. 2009/10 131). Den enskilda ska få insatser av god kvalitet och skyddas från missförhållanden.

Ett exempel på en verksamhet som bedrivs enligt LSS och som skolan ofta är huvudman för är korttidstillsyn för skolungdom över 12 år. Det är viktigt att all personal inom verksamheter som berörs av Lex Sarah har kunskap om sina skyldigheter att rapportera missförhållanden och om det finns påtaglig risk för missförhållanden i verksamheten, till ansvarig nämnd. Personal ska också medverka till en god kvalitet på verksamheten. I yrkesmässigt bedrivna enskilda verksamheter fullgörs rapporteringsskyldigheten till den som bedriver verksamheten. Ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska dokumenteras, utredas och avhjälpas eller undanröjas utan dröjsmål.

Ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande ska snarast anmälas till Socialstyrelsen. Anmälan ska göras av socialnämnden, eller, i yrkesmässigt bedrivna enskilda verksamheter, av den som bedriver verksamheten. Den verksamhetsansvarige i enskild verksamhet är även skyldig att informera berörd nämnd om de missförhållanden som rapporterats och om anmälningar till Socialstyrelsen. Nämnden är ytterst ansvarig för att den enskildes insats är av god kvalitet och har att ta ställning till om den mottagna informationen får några konsekvenser för det ingångna individuella avtalet med verksamheten.

Varje skola ska ha kontaktperson/kontaktpersoner inom stadsdelsnämndens socialtjänst. Det ska klart framgå av samverkansöverenskommelsen vem denna/dessa är.

Stadsdelsförvaltningar

Telefonnummer till stadsdelsförvaltningarna. För att ta reda på vilken adress som hör till en viss stadsdel kan man också gå in på

<http://planer.sbk.stockholm.se/SBKPlanTemplates/SBKPlanSearchBy.aspx?id=625>

Rinkeby-Kista	08-508 01 000
Spånga-Tensta	08-508 03 000
Hässelby-Vällingby	08-508 04 000
Bromma	08-508 06 000
Kungsholmen	08-508 08 000
Norrmalm	08-508 09 000
Östermalm	08-508 10 000
Södermalm	08-508 12 000
Enskede-Årsta-Vantör	08-508 14 000
Skarpnäck	08-508 15 000
Farsta	08-508 18 000
Älvsjö	08-508 21 000
Hägersten-Liljeholmen	08-508 22 000
Skärholmen	08-508 24 000
Socialjouren, hela dygnet	08-508 40 000

10. Samverkansrutiner mellan socialtjänsten och skolan när barn/ungdomar placeras eller får insatser utanför hemmet

När en utredning enligt SoL 11:1 och 2 §§ pågår inom socialtjänsten och det börjar stå klart att den kan leda till förslag om en placering behöver socialtjänsten, skolan, barnets vårdnadshavare och andra samarbetsparter arbeta fram en gemensam plan för samordning av fortsatta insatser. Detta gäller oavsett om barnet/ungdomen går i en kommunal eller fristående skola. Vid en tidsbegränsad placering är eleven som regel fortfarande folkbokförd i sitt hem i Stockholms stad och staden ansvarar för att eleven får den utbildning hon/han har rätt till.

Den skola eleven lämnar behöver inför en placering av en elev ta fram adekvata utredningar och ett åtgärdsprogram – såvida dessa inte redan finns - så att elevens/ barnets behov av utbildning kan beskrivas. Dessa handlingar kan inte utan sekretessprövning överlämnas till mottagande skola.

Konsultationsdokumentet (BBIC-formulär som används vid genomförandet av socialtjänstens utredning) ska alltid användas av socialtjänsten för att få underlag till utredningen om hur barnets skolsituation ser ut. Eftersom sekretess föreligger mellan skola (både gentemot den mottagande och avlämnande skolan) och socialtjänst måste utbildningsbehovet beskrivas för den mottagande skolan i ett särskilt dokument. Den avlämnande skolan ansvarar för detta. Dokumentation om utbildning måste hållas åtskild från socialtjänstens dokumentation då det råder olika sekretessregler kring utbildning och socialtjänst.

Skolhuvudmannen (det vill säga den kommun eleven är folkbokförd i) har ett uppföljningsansvar när det gäller elevens rätt till utbildning. Hur detta ansvar ska genomföras måste regleras innan placeringen verkställs/snarast efter genomförandet. Socialtjänsten i den kommun som beslutat om placeringen har ansvaret för att följa vården/behandlingen.

Jourhem

En form av placering i akuta lägen är att placera barnet i ett jourhem. Det är ett familjehem som tar emot barn för tillfälliga, kortvariga placeringar. Vid en jourhemsplacering är barnet fortsatt folkbokfört i sitt hem och ska gå kvar i sin vanliga skola. Om detta inte är möjligt behöver skolan, socialtjänsten, jourhemmet och vårdnadshavarna se till att barnet följer undervisningen på annat sätt.

Frågan om hur barnet ska komma till sin skola ska lösas enligt gällande skolskjutsanvisningar.

<http://utbildning.intranat.stockholm.se/Upload/Stadsövergripande/Dokument/I%20min%20yrkesroll/Styr-%20och%20stöddokument/Stadsövergripande%20styrdokument/Förskola%20&%20Skola/gemensamma/Skolskjuts.pdf>

Under tiden i jourhemmet pågår utredningen som kan utmynna i ett beslut om att barnet ska flytta hem igen eller att barnet ska placeras stadigvarande i ett familjehem.

Vid jourhemsplaceringar (och andra placeringar under utredningstiden) är behovet av samverkan stort.

Placering i HVB

När det gäller en elevs skolgång finns följande former för skolgång för skolpliktiga placerade barn/ungdomar i HVB:

1. HVB har en egen, av Skolinspektionen, godkänd fristående skola.

Eleven skrivs in i den fristående skolan. Skolansvarig vid HVB ska, i samband med att grundskoleleven tas emot, kontakta tillhandahållaravdelningen vid utbildningsförvaltningen, enheten för planering och resursfördelning (EPR), för behovsgruppsbedömning av eleven, enligt gällande resursfördelningssystem (tel. 508 33 000). Detta är nödvändigt för att komma överens om ersättningen för utbildningen/skolgången. Stadsdelsförvaltningen ersätter HVB för vård eller boende.

När eleven lämnar HVB måste vårdnadshavaren välja en annan kommunal eller fristående skola. Grundskoleavdelningen och tillhandahållaravdelningen, enheten för planering och resursfördelning (EPR) respektive gymnasieslussen (för gymnasieelever) är behjälpliga om eleven behöver en skola i Stockholms stad.

När elev placeras som avslutat (eller är för gammal för) grundskolan behöver socialtjänsten i samverkan med HVB försäkra sig om att eleven har sökt och blivit antagen i gymnasieskola alternativt mottagen i gymnasiesärskola. Om eleven inte har en plats i gymnasie-/gymnasiesärskola ska föreståndare eller skolansvarig vid HVB kontakta utbildningsförvaltningens gymnasieenhet (tel. 08-508 33 000). För att HVB ska kunna få ersättning för utbildning måste eleven ha valt och vara inskriven i en gymnasieskola.

2. Särskild undervisning

För sådana elever i bland annat grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som på grund av sjukdom eller liknande skäl under en längre tid inte kan delta i vanligt skolarbete och som vårdas på sjukhus eller en motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas på sjukhuset eller institutionen. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i (24 kap. 17 § skollagen).

Särskild undervisning enligt ovanstående anordnas av den kommun där institutionen är belägen. Sådan undervisning ska stå öppen även för dem som fullgör skolplikt utanför skolväsendet.

Socialtjänsten ersätter HVB för kostnader för vård och boende och skolan (kommunal eller fristående) ersätter aktuell kommun för den särskilda undervisning som bedrivs vid HVB.

Utbildningsförvaltningen har genom skolpliktsbevakningen kvar sin skyldighet att bevaka att eleven fullgör sin skolplikt och får sin rätt till utbildning tillgodosedd.

Skollagens 24 kap. är för närvarande föremål för utredning inom Utbildningsdepartementet. Denna utredning beräknas vara klar i november 2012.

Familjehemsplacering

När en familjehemsplacering inleds, ändras eller upphör ska barnets folkbokföring ändras, så att barnet är folkbokfört där barnet bor. För att eleven ska få bästa möjliga skolgång behöver socialtjänsten etablera en kontakt mellan lämnande och mottagande skola, så att de kan utbyta kunskap och erfarenheter om barnets behov gällande skolgången.

Det är viktigt att socialtjänsten bevakar att folkbokföringen sker enligt gällande regler.

För att säkerställa uppföljning av vården/behandlingen ska genomförandeplanen enligt BBIC användas.

Inför en återgång till hemmet/staden (gäller alla former av placeringar) behöver kontakt etableras i ett tidigt skede, med den skola som barnets vårdnadshavare väljer. Om ungdomen ska gå i gymnasieskolan etableras samarbete med gymnasieslussen.

Placeringar i särskilda ungdomshem (Statens institutionsstyrelse, SIS)

I skollagens 24 kapitel finns bestämmelser om vissa *särskilda utbildningsformer* och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet.

Ett särskilt ungdomshem är ett hem med särskilda befogenheter och som drivs av Statens institutionsstyrelse, SIS. För att vara placerad på ett särskilt ungdomshem krävs att ungdomen är omhändertagen enligt 1 och 3 §§ i Lagen om vård av unga (LVU), det vill säga på grund av ungdomens eget beteende.

SIS har en egen skolorganisation med fyra skolregioner. Varje region har en skolledare som ska stödja institutionscheferna i skolfrågor. Institutionscheferna ansvarar för den skolundervisning som bedrivs och sätter betyg. Vid större institutioner kan institutionschefer delegera ansvaret till ledaren/chefen för den pedagogiska verksamheten.

Under vistelse i ett sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilt ungdomshem) ska skolpliktiga barn, som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, fullgöra den genom att delta i utbildning vid hemmet. (24 kap. 8 § skollagen).

Den kommun där eleven är folkbokförd har skyldighet att bevaka att barnet faktiskt går i skolan. Om en elev vistas i ett särskilt ungdomshem svarar huvudmannen (SIS) för att utbildning anordnas, men folkbokföringskommunen måste förvissa sig om att eleven vistas i ett sådant hem och dessutom fullgör skolplikten.

Den elev som inte längre är skolpliktig och som lämpligen inte kan fullgöra skolgång på annat sätt ska genom huvudmannens försorg ges möjlighet att delta i kompletterande utbildning på grundskolenivå eller motsvarande eller i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. (24 kap. 9 § skollagen).

Utbildningen vid de särskilda ungdomshemmen anordnas av huvudmannen för hemmet. Skolinspektionen har tillsyn över utbildningen. Utbildningen ska för skolpliktiga elever med nödvändiga avvikelser motsvara utbildningen i grundskolan eller i förekommande fall grundsärskolan eller specialskolan.

SIS ska även bedriva särskoleundervisning om elevens hemkommun (det vill säga folkbokföringskommunen) har beslutat om inskrivning, det vill säga mottagande i särskolan.

Socialtjänsten ansvarar för att kontakt snarast etableras mellan det särskilda ungdomshemmet och den skola eleven senast gått i. Detta gäller också för ersättning till SIS/ungdomshemmet för utbildningen. Om det är oklart i vilken grundskola eleven senast gått i kontaktas utbildningsförvaltningens grundskoleavdelning respektive för gymnasieelev utbildningsförvaltningens gymnasieenhet. SIS har vid utskrivning ansvar för att återkoppla elevens utbildningsresultat till den skola där eleven kommer att fortsätta sin utbildning.

När elev/ungdom som placerats har avslutat (eller är för gammal för) grundskolan behöver socialtjänsten i samverkan med det särskilda ungdomshemmet försäkra sig om att eleven har sökt och blivit antagen i gymnasieskola alternativt mottagen i gymnasiesärskola. Om eleven inte har en plats i gymnasie-/gymnasiesärskola ska institutionschefen kontakta utbildningsförvaltningens gymnasieenhet (tel. 08-508 33 000). För att ungdomshemmet ska kunna få ersättning för utbildning måste eleven vara inskriven i en skola.

SIS/ungdomshemmet fakturerar respektive stadsdelsförvaltning för både vård och skola. Stadsdelsförvaltningen internfakturerar i sin tur respektive skola enligt ovan. Fakturering ska ske minst en gång per termin (halvår).

Ovanstående gäller både ungdomar som placerats enligt LVU och för ungdomar dömda till vård enligt lagen om sluten ungdomsvård, LSU, utom avseende kostnader (se nedan).

En dom enligt LSU är en straffrättslig påföljd vilket inte medför några skolkostnader för kommunen. Vård enligt LSU bedrivs likväl som vård enligt LVU av SIS. Vård enligt LSU kan dock övergå till vård enligt LVU med fortsatt placering på ett särskilt ungdomshem. Vid en sådan övergång krävs att SIS kontaktar folkbokföringskommunen/den skola eleven senast gick i eller gymnasieslussen inom Stockholms stad om eleven är aktuell för att gå i gymnasieskolan, bl.a. på grund av att skolkostnader uppstår. Aktuell skola står för kostnaden för skolgången. Skolkostnaden särredovisas på fakturan från SIS.

Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS

Familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt 9 § 8 LSS är en insats som kan komma ifråga först om ett barn/en ungdom, trots stödinsatser i hemmet, inte kan bo kvar där till följd av funktionsnedsättning. Insatsen utgör ett komplement till föräldrahemmet. Innan familjehem eller barn- och ungdomsboende enligt LSS aktualiseras prövas först alla möjligheter för att barnet genom insatser i hemmet ska kunna bo kvar hos föräldrarna. Om det inte är möjligt är familjehem den form som i första hand ska komma i fråga. I andra hand kan bostad med särskild service övervägas. Samma rutiner som för samverkan mellan skola och socialtjänst vid familjehemsplacering enligt SoL gäller för insatsen familjehem och bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS.

Om en vårdnadshavare ansöker om familjehem/bostad med särskild service för barn och ungdom enligt LSS 9 § 8 (barnboende) eller en skolplacering som innebär att barnet inte kan bo kvar hemma, är samverkan mellan skola och socialtjänst en förutsättning. Rätten till insatsen familjehem/bostad med särskild service och behovet av den utreds inom stadsdelsförvaltningen. Om en skola har valts och socialtjänsten inte bedömer att barnet har behov av familjehem/bostad med särskild service utifrån sin funktionsnedsättning, eller bostad beviljas men skolan nekas den ersättning de har krävt, kan det bli stora problem för barnet och vårdnadshavarna. Det genererar också stora kostnader för den huvudman som inte är initiativtagare (till exempel skolan om barnet beviljas bostad med särskild service på annan ort utan att skolan har varit med i diskussionen). Om barnet redan bor i ett barnboende och ska byta skola är det viktigt att personalen i boendet underrättas om denna process. Detsamma gäller den omvända situationen, att barnet ska byta boende, och skolan måste få information om detta. Kommunikationen mellan skola och barnboende måste ske utifrån gällande sekretesslagstiftning. Genom att inhämta samtycke från vårdnadshavare och barn hävs sekretessen mellan skola och boende.

Familjehem enligt LSS

Vid en familjehemsplacering enligt LSS folkbokförs barnet/ungdomen i kommunen där familjehemmet är beläget. Detta innebär att staden inte har något lagstadgat ansvar för barnets/ungdomens utbildning, då den kommun där eleven är folkbokförd har det fulla ansvaret för skolgången. Det är av största vikt att ett samarbete snarast etableras med barnets/ungdomens nya folkbokföringskommun så att barnets rätt till utbildning tillgodoses på bästa sätt. För att eleven ska få bästa möjliga skolgång behöver dock socialtjänsten stöd av den skola eleven lämnar inför placeringen i familjehem och ny skola. När en familjehemsplacering upphör/ändras bör barnets folkbokföring ändras, så att barnet är folkbokfört där han eller hon bor.

I grunden har familjehem enligt LSS samma innebörd som i SoL och förbehålls barn och unga t.o.m. avslutad gymnasie(sär)skola. En vårdplan och genomförandeplan ska upprättas av handläggare inom stadsdelsförvaltningen. Likaså är kommunen skyldig att erbjuda barnet och föräldrarna en individuell plan enligt LSS, med beslutade och planerade åtgärder som även involverar andra huvudmän och aktörer. Om det finns behov av habilitering, hjälpmedel eller andra insatser och åtgärder där samordning krävs mellan olika huvudmän och aktörer är socialtjänsten och hälso- och sjukvården skyldiga att upprätta en individuell plan enligt SoL, efter samtycke från barnets vårdnadshavare. Om en befintlig plan, t.ex. genomförandeplanen, redan innehåller det som anges ovan

krävs inte att någon ny plan upprättas. Barn ska utifrån ålder, mognad och utveckling ges möjlighet att delta i planeringen av samordningen.

Bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS

Om ett barn/ungdom har så speciella behov så att det inte kan bo i föräldrahemmet och behöver omvårdnad av personal med speciell kompetens och specialanpassningar i boendet kan bostad med särskild service vara ett bättre alternativ än familjehem. Utvecklingsstörning i kombination med dövblindhet eller autism är exempel på funktionsnedsättningar som kan medföra mycket speciella behov av stöd. Boendet ska utgöra en kompletterande varaktig uppväxtmiljö och vara utformat så att det ger goda möjligheter att behålla en bra kontakt med föräldrar, vårdnadshavare och syskon.

Det är viktigt att socialtjänsten bevakar att folkbokföringen sker enligt gällande regler.

Inför en återgång till hemmet och staden behöver kontakt etableras i ett tidigt skede med den skola som barnets vårdnadshavare väljer. Om ungdomen ska gå i gymnasieskolan/gymnasiesärskolan etableras samarbete med gymnasieslussen.

Bostad med särskild service enligt LSS för barn och ungdomar omfattas av stadens valfrihetssystem enligt lagen om valfrihet (LOV) med länet som geografisk gräns.

Skola som utför behandlingsinsatser

Varje fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

- vissa årskurser,
- elever som är i behov av särskilt stöd och
- vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för. (10 kap. 35 § skollagen).

Det har under de senaste åren utvecklats en form av öppenvård (barnet/ungdomen bor hemma) i privat/fristående regi som innebär skolgång kombinerat med behandling av barnet och familjen. Målgruppen för en skola med behandlingsinsatser är barn och ungdomar med en komplex problematik.

Vårdnadshavare som vill välja en fristående skola som ger barnet behandling måste först göra en ansökan om bistånd till stadsdelsförvaltningen för den del av verksamheten som avser behandling. Denna ansökan leder till en utredning av barnets behov av psykosocial behandling enligt socialtjänstlagen. En sådan insats beviljas eller avslås enligt SoL 4:1. Stadsdelsförvaltningarna har egna verksamheter som bedriver öppenvård för barn, ungdomar och familjer. Om dessa kan anses likvärdiga och tillgodoser behovet av behandling kan stadsdelsförvaltningen avslå ansökan om behandling på den fristående skolan och istället erbjuda öppenvård i egen regi. Beslut om att ta emot eleven i skolan fattas av den fristående skolan.

Behandling i öppenvård kan i vissa fall även ges av barn- och ungdomspsykiatri (BUP). När det gäller barn och ungdomar med komplex problematik bör socialtjänsten alltid samverka med hälso- och sjukvården.

I I. Barns skolsituation under vistelse i skyddat boende

Den som blir utsatt för våld av någon närstående har enligt SoL rätt till bistånd. Om skyddsbehovet är stort kan bistånd i form av boende på kvinnojour/skyddat boende bli aktuellt för kvinnor med medföljande barn. I de fall det är en manlig vårdnadshavare som behöver sådant bistånd finns andra lösningar i Stockholms stad. Boende på kvinnojour/skyddat boende är ett bistånd till kvinnan och hon kan välja att ta med sig sina barn till boendet, men det är inte att betrakta som en placering av barnet/barnen. Socialtjänsten har en skyldighet att bistå kvinnan och även barnen med de insatser som krävs. Socialtjänsten ska enligt stadens riktlinjer för handläggning av barn- och ungdomsärenden inleda en utredning av barnen men kan avvakta något med det då detta innebär att den andra vårdnadshavaren måste informeras.

I de fall det rör sig om en tonårsflicka eller –pojke som får ett bistånd i form av skyddat boende är detta att betrakta som en placering i HVB, även avseende lösningar för skolgången.

Det finns flera olika driftsformer av skyddade boenden men det saknar betydelse när det gäller skolgång för barnen. Vid en akut vistelse på ett skyddat boende är det moderns uppgift att informera barnens skola/förskola om att barnen vistas med henne men hon kan behöva hjälp från boendet med detta. Skolan bör av säkerhetsskäl inte veta var det skyddade boendet är beläget för att inte riskera att avslöja barnets vistelseadress. För att säkra barnets rätt till skolgång krävs en skyddsbedömning som görs i samråd med ansvarig socialsekreterare, boendet och modern. Skolgången kan bestämmas utifrån följande:

- Eleven går kvar i sin ordinarie skola. För taxiresor, se gällande anvisningar för skolskjuts.
<http://utbildning.intranat.stockholm.se/Upload/Stadsövergripande/Dokument/I%20min%20yrkesroll/Styr-%20och%20stöddokument/Stadsövergripande%20styrdokument/Förskola%20&%20Skola/gemensamma/Skolskjuts.pdf>
- Skolgången genomförs i en skola som ligger nära det skyddade boendet som boendet har ett utarbetat samarbete med.
- För sådana elever i bl.a. grundskolan, grundsärskolan som på grund av sjukdom eller liknande skäl under en längre tid inte kan delta i vanligt skolarbete och som vårdas på sjukhus eller en motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas på sjukhuset eller institutionen. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i.

Särskild undervisning enligt ovanstående anordnas av den kommun där institutionen är belägen.

I 2. Korttidstillsyn för skolungdom över tolv år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen och under lov samt korttidsvistelse

Korttidstillsyn (KTT)

Riktlinjer om insatserna korttidstillsyn för skolungdom över tolv år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov enligt LSS 9 § 7 och korttidsvistelse enligt LSS 9 § 6 finns i riktlinjerna ”Handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning”.

Skolan ska erbjuda fritidshem till och med vårterminen (t. o. m. den 30 juni) det år då barnet fyller 13 år. Barn som omfattas av LSS och som därefter behöver fortsatt tillsyn och omvårdnad har rätt till korttidstillsyn för skolungdom över tolv år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov enligt LSS, om inte behovet tillgodoses på annat sätt. Anslutningen till skoldagen kan vara både på morgonen och på eftermiddagen. I staden tillämpas huvudregeln att korttidstillsyn kan beviljas från och med höstterminen (den 1 juli) det år barnet fyller 13 år.

Korttidsvistelse

Vissa barn som omfattas av LSS är beviljade korttidsvistelse något eller några dygn per månad. I vissa fall åker de då direkt från skolan till korttidshemmet, och från korttidshemmet till skolan på morgonen. Då, liksom om barnet bor i bostad med särskild service, är det viktigt att skolan och personal på korttidsboendet eller barnboendet har kontakt. En del funktionsnedsättningar innebär exempelvis stora behov av struktur och rutiner och det är då viktigt att skola och personal på korttidsvistelse/korttidshem/bostad med särskild service/vårdnadshavare kan samarbeta kring detta för att göra vardagen så bra som möjligt för barnet. Samtycke från vårdnadshavare krävs för att bryta sekretessen mellan skolan och boendet.

13. Övergång från gymnasiesärskola eller gymnasieskola till arbete, daglig verksamhet eller annan sysselsättning

Dessa rutiner utgör ett komplement till stadens riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning och till riktlinjer för skolans område. Rutinerna ska också ses som en väg att verka för de funktionshinderspolitiska målen som anges i regeringens strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken år 2011-2016: en samhällsgemenskap som grund, ett samhälle som utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhället och jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning. Arbetet inriktas bl.a. på att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning och att skapa förutsättningar för självständighet och självbestämmande. Regeringen har ett uttalat inriktningsmål i strategin som är att sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga ska öka.

Övergång från gymnasiesärskola eller gymnasieskola till arbete eller studier

Som nämnts ovan är ett uttalat inriktningsmål i regeringens strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011-2016 att sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, ska öka. För elever med funktionsnedsättning som går i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan ska inriktningen i första hand vara att komma ut i arbetslivet efter avslutad skolgång. En del av dessa elever behöver stöd till arbete eller fortsatta studier och därför är det viktigt att skolan har en etablerad kontakt med Arbetsförmedlingen Unga Funktionshindrade. Skolan ska i samråd med varje enskild elev och eventuell företrädare utforma en individuell planering med målet att eleven ska vara känd hos Arbetsförmedlingen och ha etablerat kontakt när skolgången avslutas. Arbetsförmedlingen har ett eget ansvar för att genom uppsökande verksamhet fånga upp dessa elever, men behöver skolans hjälp med att hitta dem.

Om elever har behov av stöd från socialtjänsten till följd av funktionsnedsättning ska eleven och eventuell företrädare kontakta beställarenheten för stöd och service till personer med funktionsnedsättning i det stadsdelsnämndsområde där eleven är folkbokförd. Skolan kan vara behjälplig med att hänvisa dit och vid behov ge kontaktuppgifter. Beställarenheten ska i sin tur uppmärksamma om den unge har andra behov av stöd från socialtjänsten, t.ex. från individ- och familjeomsorgen, från enheten för ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd) eller har behov av insatser från andra huvudmän eller myndigheter.

Rektor vid kommunal eller fristående gymnasiesärskola informerar skriftligt respektive stadsdelsförvaltnings beställarchef en gång per år, under hösten, om hur många elever som på sikt är aktuella för respektive stadsdelsförvaltning, vilka behov de har och vilka program och inriktningar man har på skolan. Det är viktigt att påpeka att inga namn eller personnummer ska förekomma eftersom det här handlar om övergripande information.

Det åligger därefter beställarchefen att informera sina biståndshandläggare.

Om Arbetsförmedlingen bedömer att den enskildes funktionsnedsättning innebär att han eller hon saknar arbetsförmåga, kan det vara aktuellt för den enskilde att ansöka om daglig verksamhet eller sysselsättning.

Rutiner och handläggning om den enskilde är i behov av stöd från socialtjänsten

- a) Ett år innan planerad tidpunkt för avslut av gymnasie-/gymnasiesärskola för eleven tar eleven och i förekommande fall dennes företrädare, en första kontakt med biståndshandläggare vid det stadsdelsnämndsområde eleven är folkbokförd i. Eleven får bl.a. information om hur man ansöker om daglig verksamhet, boende och andra insatser som kan vara aktuella. Om eleven har omfattande behov kan det vara nödvändigt att kontakt tas tidigare.
- b) Då alla personer med funktionsnedsättning ska ges möjlighet att pröva sina möjligheter att få ett arbete, är det viktigt att skolan kan visa att man har övervägt elevens möjligheter till detta. Om det är uppenbart av medicinska eller andra skäl att det inte är möjligt för eleven att få ett arbete ska detta dokumenteras och denna dokumentation ska biståndshandläggaren kunna få del av efter samtycke med eleven i diskussionen om daglig verksamhet.
- c) En handlingsplan görs upp som bl.a. innehåller planering för praktik inom daglig verksamhet i de fall det är aktuellt. Skolan är ansvarig för att handlingsplanen initieras.
- d) Många elever är ute på praktik redan i första och andra året i gymnasiet eller gymnasiesärskolan. Ansvaret för att anordna praktikplatser som förberedelse för daglig verksamhet åligger skolan i samråd med biståndshandläggaren vid aktuell stadsdelsförvaltning. Senast under den sista höstterminen i skolan bör praktik som förberedelse för daglig verksamhet påbörjas.
- e) Ungefär tre månader innan planerad start på daglig verksamhet ska eleven ansöka om insatsen daglig verksamhet hos biståndshandläggaren. Utredningen kan ta upp till tre månader. Till ansökan ska bifogas den dokumentation som styrker Arbetsförmedlingens bedömning att eleven på grund av sin funktionsnedsättning inte är aktuell för att söka arbete. Denna dokumentation är en del av beslutsgrunden för ansökan om daglig verksamhet.
- f) Om eleven beviljas insatsen daglig verksamhet väljer han eller hon tillsammans med eventuell företrädare vilken av verksamheterna som ingår i stadens valfrihetssystem som eleven ska börja på. Därefter kommer eleven och företrädaren överens med biståndshandläggare och ansvarig person på den dagliga verksamheten om ett datum efter skolans avslut då eleven kan börja i den dagliga verksamheten.

I 4. Hederskontext

Skolplikt och elevens rätt till utbildning

Skolplikten inträder det kalenderår då barnet fyller sju år och råder till och med utgången av det nionde året.

Utgångspunkten är att alla skolpliktiga elever har rätt till utbildning och ska delta i denna. Undantagsvis får befrielse från obligatoriska inslag i utbildningen ske i enlighet med skollagens 7 kap. 19 §, om det finns synnerliga skäl och får endast avse enstaka tillfällen under ett läsår. Beslut om befrielse från undervisning fattas av rektor.

Skolan ska tillgodose alla elevers rätt till en likvärdig utbildning. Den är inte en värdeneutral plats, utan ska överföra grundläggande värden och ge alla elever ett moraliskt och etiskt förhållningssätt. Skolan ska vara öppen för alla och all verksamhet ska genomsyras av grundläggande demokratiska värderingar. Likaså har skolan ett tydligt ansvar när det gäller att motverka alla former av kränkande behandling.

Enligt skollagens portalparagrafer (1 kap. 4,5 § §) ska var och en som verkar inom skolan främja aktning för varje människas egenvärde. Särskilt ska den som verkar inom skolan

1. främja de mänskliga rättigheterna och
2. aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. På socialnämndens initiativ ska samverkan ske med skolan i frågor som rör barn som riskerar att fara illa.

Ämnen/situationer för frågor om befrielse från undervisning

Flera elever i skolan står under kontroll av sina familjer när det gäller ämnen/situationer som:

- Normer och värden
- Idrott och hälsa
- Lägerskolor och studieresor
- Samhällskunskap, biologi, religionskunskap, bild och musik
- Svenska helger och traditioner
- Högtider
- Fasteperioder
- Bönetider

Vanliga situationer kan vara att flickor inte får delta i samkönad undervisning i Idrott och hälsa, framför allt inte delta i skolans simundervisning eller t.ex. dansundervisning. Elever kan också förbjudas att närvara i skolans helgfirande eller andra traditioner, delta i friluftsverksamhet och utflykter, ”klassfester” etc. och står under uppsikt av syskon under raster och efter skoldagens slut.

Vårdnadshavare/myndig elev kan också begära att elev ska gå ifrån undervisningen för att hålla bönetider. Detta skulle kunna innebära att eleven går från undervisningen vid

flera tillfällen under skoldagen, vilket givetvis kommer att påverka elevens sammanhang i undervisningen och kunskapsinhämtande.

Rektors och skolans ansvar

Rektor har ett stort ansvar för att se till och säkerställa att skolans verksamhet som helhet inriktas på att eleven ska nå de nationella målen. Han/hon ansvarar för att undervisningen utformas så att skolans elever kan utvecklas efter sina förutsättningar och stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga. Rektor ansvarar även för att elever får det stöd de kan behöva för att nå skolans mål.

I ansvaret ligger även att rektor ska se till att säkerställa varje elevs rätt till utbildning.

En elev i grundskolan eller grundsärskolan får på begäran av vårdnadshavare befrias från skyldighet att delta i obligatoriska inslag i undervisningen om det finns synnerliga skäl. Ett sådant beslut får endast avse enstaka tillfällen under ett läsår. Rektor är den som efter begäran från vårdnadshavare beslutar om befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen. Beslutet kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (7 kap 19 § respektive 28 kap. 9 §:2 skollagen).

Viktigt är att informera eleverna om barns/ungdomars rättigheter, t.ex. barnkonventionen liksom hur man kan få stöd och hjälp av skolan samt de sociala myndigheterna. Dessa frågor kan lämpligen diskuteras på livskunskapslektionerna.

Konsekvenser av befrielse från inslag i undervisningen

Betyg som sätts visar i vad mån den enskilda eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns för respektive ämne. Läraren bedömer de kunskaper eleven har vid betygstillfället och om underlag finns för att sätta betyg. När elever inte deltar i hela avsnitt av undervisningen kan detta leda till att eleven får ett lägre betyg, vilket kan påverka möjligheten till vidare studier.

Förhållningssätt

För att undvika att komma i en situation där vårdnadshavare vill låta sitt barn avstå från delar av undervisningen är det mycket viktigt att föräldrarna får förtroende för skolans personal och undervisningen i den svenska skolan. Många gånger beror händelser på missförstånd, som enkelt kan lösas när man träffas. Så snart skolan får veta att vårdnadshavare eller elev har synpunkter på undervisningen är det viktigt att skolan informerar om läroplan, kursplaner m.m. samt berättar om och visar t.ex. det material och de böcker som används. Viktigt är också att förklara att vissa sociala aktiviteter ingår i undervisningen, hur dessa organiseras, vuxnas närvaro etc.

I bilagan framgår exempel på förhållningssätt i olika frågor.

Samverkan skola - socialtjänst

När ett barn eller ungdom under 18 år misstänks leva enligt normer som medför begränsningar av barnets/ungdomens rätt till utbildning, liksom när ett barn eller ungdom lever i en familj där det förekommer våld, ska en anmälan alltid göras enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen. (Se avsnittet 9. Anmälan till socialtjänsten från förskola, skola, fritidshem/korttidstillsyn, KTT). En ungdom över 18 år har också rätt till stöd från socialtjänsten, men kan behöva stöd för att våga vända sig dit.

Förhållningssätt

Normer och värden

Skolans uppdrag och värdegrund framgår bl.a. av läroplanerna.

”Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling” (ur läroplanen för förskolan, grundskolan och fritidshemmet 2011).

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Det är väsentligt att skolan för alla vårdnadshavare förklarar sitt uppdrag när det gäller normer och värden och beskriver hur skolan arbetar med dessa frågor; demokratifrågor, jämställdhet, likabehandling och genusfrågor.

Ord/begrepp/delar i kursplanen som på olika sätt kan vara värdeladdade behöver särskilt förklaras och beskrivas liksom undervisningens innehåll och hur den går till.

Idrott och hälsa

Idrott och hälsa är obligatoriskt för alla elever. Av kursplanen framgår vad eleverna ska ha uppnått vid avslutad skolgång:

Genom undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang,
- planera, praktiskt genomföra och värdera idrott och andra fysiska aktiviteter utifrån olika synsätt på hälsa, rörelse och livsstil,
- genomföra och anpassa utövningar och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer, och
- förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vatten.

Innehållet är till exempel fysiska aktiviteter, olika simsätt, danser och rörelser till musik.

Det är viktigt att skolan informerar vårdnadshavarna om vad kursplanen innehåller och framför allt beskriver och visar hur skolan arbetar med de olika momenten.

Överenskommelse med vårdnadshavare kan göras om att t.ex.

- flickor under idrottslektionerna kan tillåtas bära sedvanlig huvudbonad samt långärmat klädesplagg och benkläder,
- möjlighet till enskild duschning ordnas (kan ibland lösas genom t.ex. ett duschdraperi), underkläder, till exempel T-shirt, får användas vid duschning
- vid simundervisning eftersträvas att en kvinnlig simlärare är närvarande
- burkini används.

Lägerskola/studieresor

Skolans verksamheter innefattar också lägerskolor och studiebesök. En del av dessa kan innebära övernattnig.

Det är också här viktigt att skolan förklarar syftet med detta och sammanhanget med undervisningen för övrigt samt beskriver hur lägerskolor/ studiebesök genomförs, t.ex. att flickor och pojkar vid övernattnig sover i olika rum. Det är av stor vikt att alla elever ges möjlighet att delta i lägerskolor och studiebesök.

Överenskommelse med vårdnadshavare kan göras om att till exempel

- föräldrar till elever som inte får övernattna vid t ex lägerskola, antingen hämtar sina barn på kvällen och kör dem tillbaka följande morgon, eller deltar i aktiviteten och stannar över natt tillsammans med sina barn,
- elev som inte deltar i lägerskola/studieresor inte är ledig utan deltar i annan verksamhet på skolan.

Samhällskunskap, Biologi, Religionkunskap, Bild och Musik,

Av respektive kursplan framgår vilka kunskapskrav eleverna ska ha uppnått i respektive ämne vid bl.a. avslutad skolgång.

Skolan behöver klargöra för vårdnadshavare vad respektive kursplan innehåller, förklara och visa hur man arbetar med respektive moment i respektive ämne och hur kunskapskraven för respektive betyg ser ut. Särskilt viktigt är att i samhällskunskapen förklara och beskriva skolans arbete med demokrati och jämställdhetsfrågor. Inom biologin behöver särskilt den del som handlar om samlevnad tydligt beskrivas både vad gäller innehåll och hur undervisningen går till.

Svenska helger och traditioner

Läsårsförläggningen följer de kristna högtiderna, det vill säga skolan har jullov, påsklov etc.

Skolavslutningarna kan ske i kyrkan. Detta under förutsättning att avslutningarna utformas så att tonvikten ligger på traditioner, högtidlighet och den gemensamma samvaron och att det inte förekommer några religiösa inslag såsom bön, välsignelse eller trosbekännelse. Utgångspunkten är att alla elever ska kunna delta i skolavslutningen. (Se Skolverkets bedömning av skolavslutning i kyrkan samt utbildningsförvaltningens överenskommelse med religiösa samfund). Möjlighet finns till befrielse i undantagsfall. Det är därför viktigt att skolan informerar elever och vårdnadshavare om hur skolavslutningen kommer att utformas.

Andra svenska traditioner under terminstid är till exempel advent och lucia vars firande behöver förklaras och beskrivas för vårdnadshavare och elever.

Överenskommelse med vårdnadshavare kan göras om att t.ex.

- vårdnadshavare som önskar att deras barn inte ska delta i till exempel advents- och luciafirande eller terminsavslutning meddelar detta vid utvecklingssamtalet,
- elev som inte deltar i firandet deltar i annan undervisning/aktivitet.

Högtider

Rektor beslutar om ledighet för andra religiösa högtider än ovanstående kan ges då högtid infaller på skoldag. Detta framgår under rubrik ”Ledighet” under avsnitt 6. Elever som uteblir från skolarbetet.

Fasteperioder t. ex. Ramadan

Fastan är inte obligatorisk förrän i pubertetsåldern, men även många yngre vill öva sig. Fastan ska dock inte leda till någon skada; därför får inte sjuka eller svaga personer fasta. Fastan ska inte heller förhindra studier eller arbete.

Ramadan, fastemånaden, pågår under 30 dagar från gryningen till solens nedgång. Exakt när Ramadan pågår styrs av den islamska kalendern som grundar sig på månens bana runt jorden där varje månad börjar med den första nymånen. Avvikelserna från dessa tidpunkter är relativt små och är beroende av att nymånen kan siktas.

Överenskommelse med vårdnadshavare kan göras om att

- skolan i undervisningen uppmärksammar Ramadan/högtider,
- om elev ämnar fasta meddelas detta till skolan senast tio dagar före fastans början,
- elev som fastar inte ska/kan delta i alla aktiviteter under idrottslektion. Skolan organiserar elevens uppgifter.
- hemmet ansvarar för fastan, vilket betyder att om en elev inte kan fullfölja fastan kontaktar läraren hemmet för att eventuellt avbryta fastan,
- problem angående fastan löses gemensamt mellan skolan och hemmet och för att underlätta denna kontakt kan modersmålsläraren eller någon i aktuell församling hjälpa till,
- det är viktigt att fullfölja skolarbetet.

Bönetider

I möjligaste mån ska skolan underlätta för elever att följa bönetider eller behov av bön. Om möjlighet finns kan elever med olika religioner samsas om ett rum i skolan, som därmed blir ett allmänt andaktsrum.

För muslimska elever är fredagsbönen den viktigaste av veckans böner. Tiden för fredagsbönen är under vintertid ca kl 12.10-13.00 och under sommartiden ca 13.10-14.00. Skolan ger i allmänhet inte ledighet för detta.